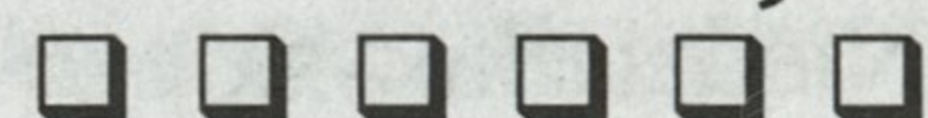
RECENZJE

**Jędrzejewski W., Ławreszuk D. (red.) 2009 –
Ochrona łączności ekologicznej w Polsce –
Zakład Badania Ssaków Polskiej Akademii Nauk,
Białowieża, ss. 308. [ISBN 978-83-929140-0-6]**

Przedstawiana książka jest zbiorem artykułów przygotowanych przez uczestników międzynarodowej konferencji pod tytułem „Wdrażanie koncepcji korytarzy ekologicznych w Polsce”, zorganizowanej przez Zakład Badania Ssaków PAN, we współpracy z licznymi instytucjami rządowymi i pozarządowymi, w dniach 20–22 listopada 2008 r. w Białowieży. Pojęcia łączności ekologicznej i korytarzy ekologicznych stanowią dziś gorący temat nie tylko co najmniej dwóch dyscyplin badawczych z zakresu ekologii: ekologii krajobrazu i teorii metapopulacji, ale także praktyki ochrony przyrody i planowania przestrzennego. Dobrą ilustracją tak szerokiego zainteresowania problematyką ochrony łączności ekologicznej jest niezwykle szerokie spektrum tematyczne zaprezentowanych na konferencji i przygotowanych do druku w omawianym wydawnictwie ponad czterdziestu prac.

Prace, składające się na książkę, zebrane są w siedmiu rozdziałach. Pierwszy, zatytułowany „Problemy powodowane przez fragmentację środowiska i ochrona korytarzy ekologicznych w krajach europejskich”, zawiera 9 artykułów. Otwiera go artykuł Bogumiły i Włodzimierza Jędrzejewskich (ZBS PAN), przedstawiający teoretyczne wprowadzenie do problemu wpływu fragmentacji środowiska na populacje zwierząt, ilustrowany przykładami z prac autorów nad wilkami w północno-wschodniej Polsce. Kolejny artykuł, autorstwa Roba Jongmana (Alterra, Holandia), poświęcony jest przeglądowi sposobów wdrażania ochrony łączności ekologicznej w ramach ochrony różnorodności biologicznej i zrównoważonego rozwoju Europy. Autor przedstawia pojęcie sieci ekologicznej i wywodzącą się z tej teoretycznej konstrukcji koncepcję Ogólnoeuropejskiej Sieci Ekologicznej, będących, co warto przypomnieć, efektem wieloletnich prac grupy holenderskich badaczy z kręgów uniwersytetu i instytutów w Wageningen. Idea tej Sieci, zaszczerpiona w latach 1990., choć niestety nigdy nie wdrożona w wielu krajach, m.in. w Polsce (jako sieć ECONET Polska), powraca w tym tysiącleciu w formie opracowań regionalnych dla np. Europy

Środkowej i Wschodniej. Bardziej szczegółowo o przebiegu wdrażania ochrony łączności ekologicznej w wybranych krajach europejskich opowiada artykuł Krzysztofa Niedziałkowskiego (ZBS PAN). Konkretnie przykłady ochrony sieci ekologicznych i odbudowy korytarzy ekologicznych w Europie znajdzie Czytelnik w kolejnych doniesieniach z Niemiec, Austrii, Republiki Czeskiej i Chorwacji. Szczególnie interesujące wydają mi się opracowane w Austrii kryteria identyfikowania głównych barier dla migracji zwierząt oraz zebrane w tym kraju i w Chorwacji doświadczenia o skuteczności stosowanych przejść dla zwierząt. Pouczająca jest również prognoza postępującej fragmentacji krajobrazu przez infrastrukturę i ruch drogowy u naszych południowych sąsiadów, która do 2025 r. może osiągnąć poziom ok. 45% (w porównaniu do ok. 20% w 1980 r.). O szansach odbudowy populacji dużych drapieżników poprzez odtworzenie sieci ekologicznej w Europie Zachodniej i zagrożeniach, jakie dla tego procesu niesie rozbudowa infrastruktury transportowej, pisze Gabriel Schwaderer (Fundacja EuroNatur, Niemcy). Jako ostatni w dyskusji o korytarzach ekologicznych dla dużych ssaków głos zabrał Rafał Kowalczyk (ZBS PAN), przedstawiając potrzebę odtworzenia łączności siedlisk naprawdę dużego ssaka – żubra w północno-wschodniej Polsce.

Kolejny obszerny rozdział (10 artykułów) dotyczy projektów sieci korytarzy ekologicznych w Polsce, na poziomie kraju i województw. Na wstępie W. Jędrzejewski przedstawia projekt sieci korytarzy ekologicznych łączących europejską sieć Natura 2000 w Polsce, przygotowany w 2005 r. na zlecenie Ministerstwa Środowiska. Ta koncepcja sieci korytarzy, wyznaczonych w skali kraju na podstawie ciągłości obszarów „naturalnych” i uwzględniająca szlaki wędrówek dużych ssaków, jest obecnie najszerzej wykorzystywanym materiałem źródłowym przy opracowaniu ocen oddziaływania na środowisko inwestycji drogowych w Polsce. Autor proponuje kierunki dalszych prac nad aktualizacją projektu i jego dostosowaniem do większych poziomów dokładności, m.in. wojewódzkiego i gminnego. W kolejnym artykule Marek Degórski (Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN) przedstawia propozycję odtworzenia łączności ekologicznej w Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, przygotowaną na zamówienie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego przez zespół pod kierownictwem prof. P. Korcelliego. W tym ujęciu korytarze ekologiczne powinny „obejmować obszary zawierające najwięcej powierzchni z roślinnością seminaturalną, głównie leśną, ale także torfową lub bagienną”. Wydaje się, że dwa projekty, przygotowane dla dwóch kluczowych dla rozwoju infrastruktury i ochrony przyrody ministerstw, są zbieżne i dobrze się uzupełniają, a ich efekt będzie zależał całkowicie od skuteczności wdrożenia do praktyki planowania przestrzennego na szczeblu gminnym i wojewódzkim. Tym zagadnieniom, czyli opracowaniu planów korytarzy ekolo-

gicznych w skali województw, poświęcone są pozostałe artykuły, przedstawiające stan zaawansowania prac w konkretnych województwach (pomorskim, kujawsko-pomorskim, wielkopolskim, łódzkim, lubelskim, śląskim) oraz aspektów metodyczno-prawnych ochrony przyrody w wojewódzkich planach zagospodarowania przestrzennego. Na zakończenie rozdziału organizatorzy konferencji przedstawiają przegląd metod i stanu zaawansowania wojewódzkich projektów korytarzy w całej Polsce. To porównanie wskazuje na niebezpieczny brak spójności pomiędzy poszczególnymi województwami, co wyraża się np. brakiem połączeń planowanych korytarzy na granicach województw.

W kolejnym rozdziale zebrano pięć artykułów poświęconych wyznaczaniu korytarzy ekologicznych na etapie planowania przestrzennego. Czytelnik znajdzie tu m.in. ciekawe omówienia różnych cech korytarzy ekologicznych w skali wewnątrz-krajowej i międzyregionalnej (Jerzy Solon, IGiPZ PAN) oraz metod wyznaczania korytarzy ekologicznych w miastach (Kazimierz Walasz, Instytut Nauk o Środowisku UJ).

Pozostałe rozdziały książki dotyczą zastosowań praktycznych i aspektów prawnych ochrony łączności. Szczególnie interesujące wydaje się wielostronne spojrzenie na ochronę, a ściślej mówiąc odbudowę łączności za pomocą przejść dla zwierząt. Znajdziemy tu propozycje ujednoczenia zasad wyznaczania i monitorowania przejść, informacje o ilości projektowanych i budowanych przejść w Polsce, przykłady pozytywnych rozwiązań, a także ewidentnych zaniedbań w tej dziedzinie. Równie ważne jest przedstawienie znaczenia procedur środowiskowych, w tym dotyczących ochrony łączności ekologicznej, dla projektów finansowanych z tzw. funduszy unijnych (a więc większości inwestycji infrastruktury drogowej), a także innych prawnych aspektów dotyczących projektowania korytarzy ekologicznych.

Książka jest starannie zredagowaną i wydaną pozycją. Olbrzymią zasługą jej redaktorów jest pozyskanie jako autorów tak wszechstronnego grona naukowców, w tym światowej klasy ekologów, a także praktyków ochrony przyrody z rozmaitych urzędów i organizacji pozarządowych. Pozycję tę można wręcz traktować jako przewodnik po specjalistach, instytucjach i piśmiennictwie związanym z ochroną korytarzy ekologicznych. Jestem przekonany, że książka znajdzie licznych czytelników w szerokim kręgu osób działających na polu szeroko rozumianej ochrony przyrody. Co ważniejsze, myślę, że wysiłek autorów zaowocuje w praktyce: w postaci dojrzałszych koncepcji ochrony łączności ekologicznych w województwach, lepszej jakości przygotowywanych ocen oddziaływania na środowisko dla przyszłych inwestycji, a także efektywniejszych przejść dla zwierząt. Z pewnością „Ochrona łączności ekologicznej w Polsce” nie będzie jednym z tych materiałów pokonferencyjnych, które zakurzone stoją na biurowych regałach – to książka, którą wiele osób walczących

o ochronę polskiej przyrody będzie trzymać pod ręką! Dlatego z radością zawiadamiam, że książka jest dostępna bezpłatnie w postaci cyfrowej na stronie Zakładu Badania Ssaków PAN (www.zbs.bialowieza.pl).

Jerzy Romanowski

[The following text is extremely blurry and illegible. It appears to be a list of references or a detailed review, but the content cannot be transcribed accurately.]